

Studentų – būsimųjų religijos švietėjų – dvasingumo raidos veiksniai

Dalia Verbylaitė

Socialinių mokslų (edukologija) doktorantė
Vytauto Didžiojo universiteto
Edukologijos katedra
Donelaičio g. 52-303, LT-3000 Kaunas
Tel. (8 37) 32 78 21

Straipsnyje apibūdinami būsimųjų religijos švietėjų dvasingumą lemiantys psichopedagoginiai veiksniai. Svarbiausi išskiriami šie veiksniai: studentų požiūris į religinio švietimo tikslus, religines studijas universitete, dėstytojų kompetenciją ir dvasinę brandą, taip pat studentų įsitraukimas į neakademinę veiklą. Tiriamas studentų įsitraukimą į neakademinę veiklą nustatytas tiriamųjų pasitenkinimas savo veikla, jų veiklos tikslingumas kaip studentų veiklos galimybių prasmingumo supratimas.

Pagrindiniai žodžiai: dvasingumas, religijos švietėjai, religinio švietimo tikslai, religinės studijos, dvasinė branda, neakademinė veikla.

Įvadas

Dvasingumas – sudėtingas fenomenas, todėl ir jį lemiančių veiksnių yra be galo daug. Psichologai pažymi, kad šie veiksniai gali būti vidiniai, kylantys iš pačios asmenybės vidinių paskatų (potraukių, polinkių, poreikių, interesų, vertybių, idealų, požiūrių, emocinių išgyvenimų, valios, patirties, savimonės, charakterio, sveikatos, kūno, amžiaus ir kt.), ir susiję su išorine įtaka (draugai, šeima, mokykla, organizacijos, media, mokslas, menas, tradicijos, bendruomenė, religinis švietimas ir kt.). Dažnai esamos vidinės paskatos vadinamos esmine motyvacija, o išorinės paskatos – neesmine (J. Erikson, 1968; G. Gadamer, 1999; N. L. Ga-

ge, D. C. Berliner, 1994; J. Regan, 1999). Įvairios teologijos, filosofijos ir psichologijos mokslo kryptys skirtingai teigia, kur yra asmenybės dvasingumo šaltiniai. Idealistams – tai asmenybės vidaus poreikis ir sklaida, o bihevioristams – išorinės aplinkos rezultatas. Humanistinės krypties atstovai pripažįsta abiejų šaltinių (asmenybės vidaus ir išorės aplinkos) svarbą. Šios psichologinės krypties požiūriu žmogus yra aktyvus, autonomiškas, gebantis rinktis, adaptyvus, nuolat tampantis, trokštantis transcendencijos (Dievo). Taigi tinkamoje aplinkoje gali vykti asmens tobulėjimas, jo dvasios sklaida, kuri yra pačioje prigimtyje ir pažadinama aplinkos.

Pažymėtina, kad vieni dvasingumą tyrę mokslininkai dažniausiai pabrėžia vieną iš pagrindinių dvasingumą lemiančių vidinės motyvacijos veiksnių – asmens *santykį su veikla* (D. S. Schipani, M. Harris, G. Moran, C. Dykstra). Kiti (F. Dabcy-Berube, T. Groome, E., J. Whiteheads, J. de Bear, P. Killen, R. Kinast), tyrę studentų nuostatas pastoracinei veiklai, ypač pažymi jų *požiūrį į religinio švietimo tikslus* kaip vieną iš svarbiausių dvasinio ugdymo veiksnių. Treti (P. Freire, J. Seymour, R. Kinast), vykdant religinį švietimą akcentuoja požiūrį į religines studijas, kurių metu dvasingumo ugdymas turėtų pasireikšti aukščiausiu lygiu. Svarbiausiomis išorinėmis motyvacijomis linkstama manyti esant patį dėstytoją, *dėstytojo dvasinę brandą* ar pačią tiesos ieškančią *bendruomenę* (T. Groome, J. Seymour, P. Palmer ir kt.).

Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, straipsnyje apžvelgiami empiriškai tyrinėti dvasingumą lemiantys psichopedagoginiai veiksniai.

Konkretūs straipsnio uždaviniai: – apibūdinti būsimųjų religijos švietėjų požiūrį į religinio švietimo tikslus, religines studijas universitete, dėstytojų kompetenciją ir dvasinę brandą, aptarti studentų įsitraukimą į neakademinę veiklą.

Tyrimo metodika. Taikyta projekcinis metodas, religinio švietimo tikslų ir religinių studijų aprašai, anketa, klausimynas. Ištirta 362 studentai, būsimieji religijos švietėjai, studijuojantys skirtinguose Lietuvos universitetuose. Tyrimo duomenys buvo apdorojami SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programinės įrangos 10.0 versija.

Tiriamųjų požiūris į religinio švietimo tikslus

Apibendrinant tiriamųjų požiūrį į religinio švietimo tikslus, remtasi religinio švietimo

sampratomis P. Freire, T. Groome, J. L. Seymour, M. Harris, C. Dykstra, R. Kinast, P. Palmer. Tyrėjai, analizuodami religinį švietimą, išryškino kai kuriuos religinio švietimo tikslus: žinių įgijimą, religinės patirties apmąstymą, Dievo meilės pajautimą, įsitraukimą į parapijos bendruomenę, pamaldumo žadinimą, savęs pažinimą, vidinės ramybės ir laimės atradimą, išsilaisvinimą iš neigiamų įtakų, geresnį elgesį ir Bažnyčios vienybės patirtį. Remiantis minėtais autoriais galima išsiaiškinti, ar respondentai pritaria religinio švietimo tikslams, ar supranta šio švietimo svarbą sau ir visuomenei, ar turi norą patenkinti pačius aukščiausius religinius siekius, tobulėti.

Tiriamųjų buvo prašoma įvertinti galimus religinio švietimo tikslus. Vertinimo kriterijumi laikytas tiriamųjų požiūris į religinio švietimo tikslus pozityvumas. Tuo pagrindu išskirti penki lygiai: labai teigiamas, jei tiriamasis pateiktą teiginį, išreiškiantį konkretų tikslą, vertino kaip labai jam svarbų; teigiamas – svarbų; nelabai teigiamas – nelabai svarbų; neigiamas – mažai svarbų; labai neigiamas – visai nesvarbų (1 lentelė).

Tikėtina, kad tiriamųjų požiūris į religinio švietimo tikslus yra pakankamai teigiamas. Teigiamą ir labai teigiamą požiūrį į religinio švietimo tikslus atskleidžia aukštas ir labai aukštas daugiau nei pusė tiriamųjų religinių žinių įgijimo, religinės patirties apmąstymo, gyvenimo prasmės atradimo ir meilės žmonėms vertinimas. Tai atskleidžia religinio švietimo tikslų pakankamai gerą supratimą.

Šiek tiek žemesnį požiūrį į Dievo meilės išgyvenimą, savęs pažinimą ir vidinės ramybės pajautimą išreiškė apie pusė tiriamųjų. Anot dvasingumo žinovų (K. Rupnik, 1997; G. M. Silf, 2003 ir kt.), Dievo meilė ir savęs pažinimas suteikia tikrąją vidinę ramybę. Ga-

1 lentelė. Būsimų religijos švietėjų požiūris į religinio švietimo tikslus

Vertinimo lygiai	Labai neigiamas	Neigiamas	Nelabai teigiamas	Teigiamas	Labai teigiamas
<i>Religinio švietimo tikslai</i>					
Įgyti religijos žinių	1,7	1,9	31,9	29,1	35,5
Apmąstyti savo religinę patirtį	0,8	6,4	34,6	32,1	26,0
Pajusti Bažnyčios vienybę	3,9	21,3	44,9	17,7	12,2
Pasijausti Dievo mylimai (-am)	3,9	17,3	30,6	23,1	25,1
Įsitraukti į parapijos bendruomenę	5,8	24,9	36,3	20,2	12,7
Įkūnyti religines vertybes	3,0	14,4	43,8	23,0	15,8
Pažadinti pamaldumą	4,7	18,9	40,6	23,1	12,8
Pažinti save	1,9	13,3	39,1	24,4	21,3
Atrasti gyvenimo prasmę	3,9	14,1	31,9	27,4	22,7
Pajusti vidinę ramybę	0,8	16,9	33,2	23,5	18,6
Jaustis laimingai (-am)	9,0	25,2	30,7	19,4	15,0
Išsilaisvinti nuo neigiamos įtakos	8,6	23,0	35,2	17,5	15,8
Pamilti žmones	5,8	10,8	30,5	27,4	25,5

lima manyti, kad šie tiriamieji labiau gilina sielą ir vidinį dvasinį gyvenimą, ieško autentiško santykio su Dievu ir savimi. O tikslus, kreipiančius į religinių vertybių įgyvendinimą, įsitraukimą į parapijos bendruomenę, pamaldumo žaadinimą ir laimingumo būseną, teigiamai ir labai teigiamai įvertino tik daugiau nei trečdalis studentų. Šiems tiriamiesiems religinis švietimas padeda geriau elgtis, aktyviau reikštis religinėje bendruomenėje, būti pamaldesniems ir laimingesniems. Akivaizdu, kad jie vertina praktinę dvasingumo dimensiją, kuri, pagal K. Rahner, B. Lonergan, pareikalauja viso žmogaus: proto, širdies ir elgesio. Tačiau padedančių patirti Bažnyčios vienybę ir laisvėti nuo įvairios įtakos teigiamai ir labai teigiamai vertino mažiau kaip trečdalis tiriamųjų. Jie nori būti Bažnyčios dalis ir kartu siekia savo asmenybės laisvėjimo. Tai rodo jų gilią religinę dvasingumo dimensiją.

Paašikėjo, kad nemažai, apie trečdalį, būsimųjų religijos švietėjų visus religinio švietimo tikslus įvertino nelabai teigiamai, o tai jau kelia religinio švietimo ir savo specialybės su-

pratimo klausimą. Reikia atkreipti dėmesį, kad gana neigiamai studentai vertina religinio švietimo pagalbą įsitraukiant į parapijos bendruomenę, jaustis laimingai (-am) bei laisvėti nuo neigiamų įtakų. Galima teigti, kad šie tiriamieji religinio švietimo nesieja su religine praktine veikla parapijoje, kur teikiama ir gaunama konkreti pagalba, taip pat su gyvenimo laime ir vidine laisve.

Analizuojant tyrimo duomenis nustatyta, kad respondentai, teigiamiau vertinantys religinio švietimo tikslus, dalyvauja ir kokioje nors veikloje. Studentai, manantys, kad pagrindinis religijos švietimo tikslas yra įgyti religinių žinių ir teigiamai vertina savo veiklą ($r = 0,143$; $p < 0,01$). Vadinasi, žinios skatina veikti ir gerai jaustis.

Tyrimo metu bandyta atskleisti ir tiriamųjų požiūrį į religinio švietimo tikslus ir jų elgesio sąsajas. Pasirodo, kad religinių žinių įgijimas skatina respondentus sakyti tiesą ($r = 0,229$; $0,05$) ir liudyti tikėjimą ($r = 0,149$; $p < 0,01$). Tad žinios, kaip teigia K. Wojtyła (1997), yra teisingos veiklos pagrindas.

Religinių studijų universitete vertinimas

Siekiant išsiaiškinti religinio švietimo įtaką būsimųjų religijos švietėjų dvasingumui itin svarbiu laikytas tiriamųjų studentų požiūris į religijos studijas universitete. Mokslininkų (J. G. Gadamer, 1984; L. Jovaiša, 2000) manymu, požiūris, kaip asmenybės ir aplinkos santykio išraiška, labai lemia asmens motyvaciją. Siekiant atskleisti būsimųjų religijos švietėjų požiūrį į religijos studijas universitete, buvo domėtasi, kaip respondentai vertina savo pasirinktą specialybę ir galimybes ją įgyti. Tam tikslui tiriamiesiems buvo pateikti religinių studijų aprašai, susiję su studijų turiniu, tikslais, principais, metodais, dėstytojais. Vertinimo kriterijus – tiriamųjų požiūrio į tam tikrus studijų komponentus pozityvumas. Tyrimo duomenys pateikiami 2 lentelėje.

Kaip matyti iš lentelės, paskiri religinio švietimo komponentai tiriamųjų buvo įvertinti gana teigiamai. Net daugiau kaip pusė studentų daugumą komponentų įvertino teigiamai ir labai teigiamai. Geriausiai, net 86,8 proc., įvertintas studijų turinys. Vadinasi, dauguma tiriamųjų religinių studijų prioritetu mano esant žinias, kurios formuoja studentų dvasingumą.

Vertinant dėstytojus, kaip religinio proceso organizatorius ir dalyvius, daugiausia dėmesio (71,5 proc.) susilaukė dėstytojų dvasinė branda. Vadinasi, studentai svarbią reikšmę teikia išoriniams veiksniams, pačiam dėstytojui. Todėl dvasiniam ugdymui, anot P. J. Palmer (1999), ne tiek svarbu, ką ir kaip, bet kas dėsto, t. y. paties dėstytojo dvasinis pasaulis. Bet pakankamai palankiai vertinama ir dėstytojų profesinė kompetencija.

Šalia to daug dėmesio susilaukė ir religinio švietimo tikslų vertinimas. Net trys ketvirtadaliai tiriamųjų pakankamai teigiamai įvertino tikslus, orientuojamus į santykio su Dievu gili-

nimą, vertybių pažinimą ir pasirinkimą, geresnį savęs pažinimą ir dvasinį tobulėjimą. Manytina, kad ir patys tiriamieji siekia pačių aukščiausių dvasinių tikslų, o tai gali rodyti jų aukštą dvasinį lygmenį. Pažymėtina, kad per trečdalį tiriamųjų nepakankamai teigiamai vertina vertybių įgyvendinimą. Tai gali rodyti, kad minėtam tikslui įgyvendinti nėra skiriama pakankamai dėmesio, gal trūksta veiklos ir tai gali trukdyti jų pačių dvasingumo sklaidai.

Kiek mažiau nei pusė tiriamųjų teigiamai ir labai teigiamai įvertino švietimo principus. Aukščiausiai įvertintas atsakomybės už savo veiksmus principas. Tai gali rodyti studentų norą aktyviai dalyvauti studijose ir neakademinėje veikloje, t. y. būti aktyviais savo gyvenimo kūrėjais ir universiteto pastangas to siekiant. Vis dėlto mažiausiai dėmesio susilaukė kūrybiškos veiklos organizavimo ir atsivėlgimo į asmens mokymosi stilių bei charizmas principai. Nors tiriamieji ypač pabrėžia gyvenimo patirtį ir aktualius jiems klausimus, tačiau universitete tam, matyt, mažai skiriama dėmesio. Anot kai kurių autorių (A. Maccinos, C. Griffith), per kūrybiškumą dvasingumas labiausiai išsiskleidžia veikloje, tačiau tiriamieji tuo mažai pasinaudoja.

Pažymėtina, kad tiriamieji studentai labai teigiamai (apie trečdalį) įvertino ir metodus. Galima manyti, kad taikomi metodai netenkina.

Dėstytojų kompetencija ir dvasinė branda

Remiantis žmogaus dvasine prigimtimi ir tyrimo duomenimis, akivaizdu, kad svarbus studentų dvasingumo ugdymo veiksnys yra dėstytojo asmenybė. Ugdytojo, kaip asmenybės, svarbą ugdymui pripažįsta daugelis ankstesnių ir dabartinių edukologų (P. Freire, J. Dewey, C. Dykstra, P. Palmer, E&J. Whiteheads,

2 lentelė. Būsimųjų religijos švietėjų studijų universitete vertinimas

<i>Vertinimo lygiai</i>	<i>Labai neigiamas</i>	<i>Neigiamas</i>	<i>Nelabai teigiamai</i>	<i>Teigiamas</i>	<i>Labai teigiamas</i>
Religinių studijų komponentai					
TIKSLAI					
Santykio su Dievu gilinimas	1,7	6,1	19,2	51,1	21,9
Vertybių pažinimas	0,3	0,6	15,6	56,0	27,3
Vertybių pasirinkimas	0,3	1,4	23,5	57,3	17,5
Vertybių įgyvendinimas	0,3	5,3	39,9	43,6	10,9
Savęs geresnis pažinimas	0,3	2,8	23,3	54,0	19,7
Santykių su žmonėmis gerinimas	0,6	5,3	26,7	50,7	16,7
Dvasinis tobulėjimas	1,9	2,8	20,8	51,5	23,0
TURINYS					
Teologinės teorinės žinios	0,8	0,6	12,0	63,5	23,1
Teologinės praktinės žinios	3,1	3,7	26,5	39,9	21,8
Dvasingumo samprata	0,8	4,2	28,0	54,1	12,9
PRINCIPAI					
Atsižvelgimo į religinio gyvenimo aktualijas principas	3,6	13,3	33,8	35,7	13,6
Ryšio su pasirinkta specialybe principas	2,2	6,7	30,3	43,1	17,8
Kūrybiškos veiklos organizavimo principas	3,3	13,3	43,8	32,7	6,9
Atsakomybės už savo veiksmus skatinimo principas	0,8	5,8	18,6	54,4	20,3
Atsižvelgimo į asmens gyvenimo patirtį, poreikius ir interesus principas	3,9	11,7	35,8	39,4	9,2
Partnerystės ryšių ir bendruomeniškumo kūrimo principas	2,8	12,5	36,1	39,4	9,2
Atsižvelgimo į asmens mokymosi stilių ir charizmas principas	3,9	13,0	45,2	30,7	7,2
Dvasinės pagalbos studentams teikimo principas	2,8	13,4	42,1	31,2	10,6
METODAI					
Įvairūs mokymo metodai	0,6	3,6	34,7	55,0	6,1
Religinės patirties refleksija	1,7	9,7	33,6	48,3	6,7
DĖSTYTOJAI					
Dėstytojų profesinė kompetencija	1,7	5,8	23,9	54,7	13,9
Dėstytojų dvasinė branda	1,1		22,9	55,6	15,9

E. Martišauskienė, V. Aramavičiūtė, K. Pukelis, V. Šernas, O. Tijūnėlienė). Taigi dvasiniam ugdymui iš dėstytojo reikia tobulinti save kaip asmenybę. Tai labai sudėtinga, nes, anot A. Men (2002), asmenybė – tai kur kas daugiau, nei galima empiriškai sužinoti apie žmogų, o atsiskleisti visiškai ji gali tik Dievuje. Kadangi tai yra asmeniška, transcendentiška, unikalu, nepakartojama, todėl ir dėsty-

tojo ir studentų sąveika yra asmeninė, individuali.

Siekiant atskleisti būsimųjų religijos švietėjų dvasingumą lemiantį požiūrį į dėstytojus, domėtasi, kaip respondentai vertina savo dėstytojų profesinę kompetenciją ir jų dvasinę brandą. Vertinimo kriterijumi laikytas tiriamųjų požiūris į dėstytojų kompetenciją ir jų dvasinę brandą pozityvumas. Tuo pagrindu išskir-

3 lentelė. Būsimųjų religijos švietėjų požiūris į dėstytojus

Dėstytojai	Lygiai	Labai neigiamas	Neigiamas	Nelabai teigiamas	Teigiamas	Labai teigiamas
Dėstytojų profesinė kompetencija	1,7	5,8	23,9	54,7	13,9	
Dėstytojų dvasinė branda	1,1	4,5	22,9	55,6	15,9	

ti penki lygiai: labai teigiamas, teigiamas, nelabai teigiamas, neigiamas, labai neigiamas (3 lentelė).

Tyrimo duomenys rodo, kad daugiau nei pusė tiriamųjų teigiamai ir labai teigiamai vertina dėstytojų profesinę kompetenciją ir jų dvasinę brandą. Akivaizdu, kad dėstytojo asmenybė tiriamiesiems studentams yra labai svarbi ir atlieka daugybę funkcijų ir tampa efektyviausiu veiksniumi vykdant religinį švietimą. Tačiau nelabai teigiamus savo vertinimus pateikia net apie ketvirtį tiriamųjų; ir tik 7,5 proc. tiriamųjų neigiamai ir labai neigiamai vertina dėstytojų profesinę kompetenciją, 5,6 proc. tiriamųjų – jų dvasinę brandą. Reikia manyti, kad šiems tiriamiesiems didesnę įtaką turi kiti edukaciniai veiksniai ar jie tiesiog nusivylę dėstytojų kvalifikacija ir jų dvasine branda.

Tyrimo metu išryškėjo, kad stipriausiai studentų profesinis dėstytojų vertinimas koreliuoja su tų pačių dėstytojų dvasinės brandos ($r = 0,597$; $p < 0,01$) vertinimu. Juk, pagal P. Palmer (1999), dėstytojo dvasingumas skatina ir jo kompetenciją.

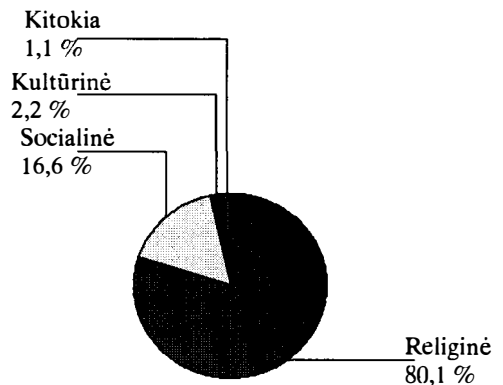
Studentų įsitraukimas į neakademinę veiklą

Minėta, kad asmenybės dvasingumo ugdymas yra sudėtingas, kompleksinis procesas, kurio sėkmę lemia daugelio veiksnių sąveika. Vienas iš jų – santykis su veikla. Remiantis humanistinio ir holistinio ugdymo atstovų (J. Seymour, D. Miller, P. Palmer, C. Dykstra, V. Aramavičiūtė, L. Jovaiša) mintimis, universitete

studentams turėtų būti sudarytos sąlygos veikti įvairiose veiklos srityse. K. Wojtytos (1997) nuomone, tai svarbiausia dvasingos asmenybės tapimo sąlyga.

Prasmingos veiklos poreikis tampa ypač aktualus esant studentiško amžiaus, kai dauguma jaunimo į studijas ir veiklą žvelgia ne tik kaip į pareigą, bet sieja tai su pasirengimu gyvenimui ir savo svarbių poreikių tenkinimu. Išreikšti savąjį „Aš“ ir įsitraukti į pastoracinę veiklą po studijų, studentai gali dalyvaudami universiteto sielovadinėje veikloje ar kitose religinio ugdymo institucijose. Todėl tyrimo tikslas buvo atskleisti studentų santykio su veikla įtaką jų dvasingumo raidai.

Tyrimo duomenys parodė, kad 181 (50,1 proc.) tiriamųjų, be studijų, *dalyvauja dar kokiame nors veikloje*. Siekiant atskleisti studentų santykio su veikla įtaką jų dvasingumo raidai dėmesys buvo sutelktas į studentų *veiklos rūšis*, turinčias skirtingą turinį, tikslus, prasmę.

1 pav. Būsimųjų religijos švietėjų veiklos rūšys

Iš 50,1 proc. tiriamųjų, dalyvaujančių neakademine veikloje, daugiausia dalyvauja religinėje veikloje ir socialinėje (16,6 proc.).

Kartu domėtasi, ar studentai yra patenkinti šia veikla. Vertinimo kriterijumi buvo pasirinktas veiklos patikimo laipsnis: labai patinka, patinka, nelabai patinka ir nepatinka.

Galima teigti, kad savo veikla labai patenkinti 56,3 proc., patenkinti – 41,5 proc., nelabai patenkinti – 2,2 proc. tiriamųjų, nepatenkintų nėra.

Tiriant studentų *pasitenkinimą savo veikla* atskleista statistiškai reikšmingų sąsajų su elgesiu kaip objektyviu dvasingumo raiškos rodikliu. Labiau patenkinti savo veikla studentai dažniau linkę ir atitinkamai pasielgti: dažniau linkę *užjausti* ($r = 0,222$; $p < 0,01$), *atleisti* ($r = 0,166$; $p < 0,05$), *sakyti tiesą* ($r = 0,210$; $p < 0,01$), *pasišvęsti darbui* ($r = 0,153$; $p < 0,05$), *liudyti savo tikėjimą* ($r = 0,229$; $p < 0,01$). Vadinasi, pasitenkinimas savo veikla gali skatinti religinių ir iš dalies doro vertybių praktinį įgyvendinimą.

Kartu siekta išsiaiškinti, ar veiklos rūšis turi įtakos elgesiui, emociniams išgyvenimams. Statistinė analizė parodė, kad respondentai, dalyvaujantys religinėje veikloje, labiau linkę pa-

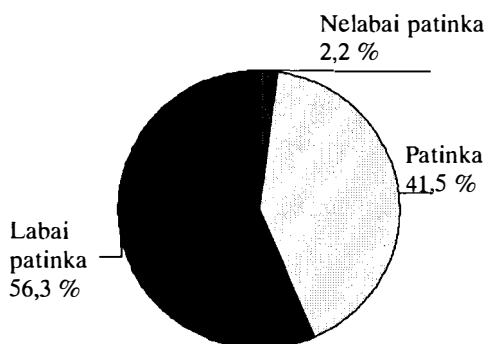
sitikėti kitais ($r = 0,159$; $p < 0,01$), *liudyti savo tikėjimą* ($r = 0,168$; $p < 0,01$) ir *rodyti savo intelektą* ($r = 0,142$; $p < 0,01$). Vadinasi, šių studentų religinė veikla skatina pačių aukščiausiųjų (religinių) vertybių praktikavimą. Taip pat paaiškėjo, kad religinėje veikloje dalyvaujantys studentai linkę būti švelnesni su žmonėmis ($r = 0,151$; $p < 0,01$). Vadinasi, tokia veikla puoselėja ir teigiamas emocijas, būdingas tarpusavio santykiams.

Savo ruožtu pastebėta tiriamųjų veiklos ir maldos intencijų koreliacija. Nustatyta, kad religinėje veikloje dalyvaujantys studentai linkę tikslingiau melstis ($r = 0,111$; $p < 0,01$), t. y. savo intencijose melstis už kitus žmones ir visą pasaulį.

Kitas svarbus studentų veiklos efektyvumo rodiklis yra jos *tikslingumas*. Tiriant veiklos tikslingumą, vertinimo kriterijumi pasirinkta tiriamųjų asmeniniai poreikiai.

Atliekant statistinę analizę, siekta išsiaiškinti, ar veiklos tikslingumas yra susijęs su dvasingumo samprata, emociniais išgyvenimais ir elgesiu. Tyrimo duomenys atskleidė, kad esama statistiškai reikšmingo tikslingos būsimųjų religijos švietėjų veiklos ir išsamesnio dvasingumo esmės supratimo ryšio ($r = 0,114$; $p < 0,01$). Tie respondentai, kurių veiklos tikslai susiję su religiniais poreikiais, išsamiau suvokia dvasingumo esmę ir prasčiausiai – kai veikla grindžiama pragmatiniais tikslais. Taip pat nustatyta, kad su kitų žmonių reikmėmis savo veiklą susieję tiriamieji dažniau nei kiti mato prasmę, pasišvęčia darbui, sako tiesą, liudija tikėjimą, jaučia vienybę, siekia tobulumo. Deja, tik nedaugelis tirtų studentų savo veiklą susiejo su kitų žmonių poreikių patenkinimu.

Taip pat nustatyta statistiškai reikšmingų tiriamųjų veiklos tikslingumo ir kitų elgesio apraiškų sąsajų. Statistinė analizė parodė, kad studentai, kurių veikla orientuota religiniais mo-

2 pav. Studentų pasitenkinimo savo veikla vertinimas

tyvais, dažniau *pasitiki kitais* ($r = 0,231$; $p < 0,01$), *liudija tikėjimą* ($r = 0,279$; $p < 0,01$).

Išvados

Daugiau nei pusė tiriamųjų iš religinio švietimo tikslų labiausiai vertino religinių žinių įgijimą, religinės patirties apmąstymą, gyvenimo prasmės atradimą ir žmonių meilę. Tuo tarpu įkūnyti religines vertybes, įsitraukti į parapijos bendruomenę, žadinti pamaldumą ir jaustis laimingai (-am) daugiau nei trečdaliui tiriamųjų atrodė mažiau siektina.

Vis dėlto mažiau kaip trečdalis tiriamųjų teigiamai ir labai teigiamai įvertino, jog religinis švietimas padeda patirti Bažnyčios vienybę ir išlaisvėti nuo įvairios įtakos. Gana neigiamai tiriamieji vertino religinio švietimo pagalbą, įsitraukiant į parapijos bendruomenę, jaučiantis laimingai (-am) ir išsilaisvinant iš neigiamos įtakos.

Religijos studijos universitete tiriamųjų buvo įvertintos gana teigiamai. Palankiausiai įvertintas turinys (86,8 proc.). Kiek mažiau nei pusė

tiriamųjų teigiamai ir labai teigiamai įvertino švietimo principus. Aukščiausiai (74,7 proc.) įvertintas atsakomybės už savo veiksmus principas. Tačiau apie trečdalį ir daugiau studentų nelabai teigiamai vertino kitus švietimo principus. Tiriamieji studentai nelabai teigiamai (apie trečdalį) įvertino ir švietimo metodus.

Daugiau nei pusė tiriamųjų teigiamai ir labai teigiamai vertino dėstytojų kompetenciją ir dvasinę brandą. Nelabai teigiamus savo vertinimus pateikia apie ketvirtis tiriamųjų. Tik dvyliktoji tiriamųjų dalis neigiamai ir labai neigiamai vertino savo dėstytojus. Labiausiai studentų dėstytojų kompetencijos vertinimas koreliuoja su tų pačių dėstytojų dvasine branda.

Pusė tiriamųjų, be studijų, dalyvauja kokioje nors veikloje. Iš jų dauguma labai patenkinti savo veikla, patenkintų – mažiau nei pusė, nelabai patenkintų – pora procentų. Studentai, dalyvaujantys kokioje nors veikloje, labiau suvokia dvasingumo esmę. Kita vertus, studentų pasitenkinimas savo veikla priklauso nuo jų veiklos tikslų ir suvokimų.

LITERATŪRA

1. Aramavičiūtė V. Dvasingumo brandos ypatumai ir prielaidos vyresniame mokykliniame amžiuje // *Pedagogika*. 2004, Nr. 72.
2. Dewey J. *Experience and education*. New York: Collier Books, 1974.
3. Dykstra C. *Growing in the Life of Faith*. Louisville, Kentucky: Geneva Press, 1999.
4. Erikson E. H. *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton, 1968.
5. Freire P. *Pedagogy of the oppressed*. Continuum: New York, 1997.
6. Gadamer G. *Istorija, menas, kalba*. Vilnius: Baltos lankos, 1999.
7. Gage N. L., Berliner D. C. *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alma littera, 1994.
8. Groome T. *Sharing Faith*. San Francisco: Harper & Row, 1991.
9. Goleman D. *Emocinis intelektas*. Vilnius: Presvika, 2002.
10. Haris M. *Fashion Me A People: Curriculum in the Church*. John Knox Press: Louisville/Kentucky, 1989.
11. Jovaiša L. *Edukologijos įvadas*. Kaunas: Technologija, 1993.
12. Jovaiša L. *Apie psichopedijos dalyką ir žmogaus ugdymą* // *Acta Paedagogica Vilnensia*. 2000, Nr. 7.
13. Killen P. and De Beer J. *The Art of Theological reflection*. New York: Crossroad, 1999.

14. Kinast L., Making Faith Sense: Theological Reflection in Everyday. Collegville, Minnesota: The Liturgical Press, 1999.
15. Maceina A. Pedagoginio santykiavimo problema // Lietuvos mokykla. 1937, Nr. 1.
16. Martišauskienė E. Vyresniųjų paauglių dvasinio tapimo ypatumai nūdienos mokykloje // Acta Paedagogica Vilnensia. 1998, Nr. 5.
17. Moran G. Interplay: A Theory of Religion and Education. Winona, MN: Saint Mary's Press, 1981.
18. Palmer P. J. The Courage to Teach. San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1999.
19. Rupnik M. Nesudegančio erškėtyno liepsnoje. Vilnius: Aidai, 1997.
20. Seymour J. L. and Miller Donald E. Contemporary Approaches to Christian Education. Nashville: Abingdon Press, 1997.
21. Seymour J. L. Mapping Christian Education. Nashville: Abingdon Press, 1997.
22. Silf G. M. Vidinis kompasas. Vilnius: VšĮ „Jėzuitų ekonomo tarnyba“, 2003.
23. Whitehead E. & Whitehead J. Seasons of Strength: New Visions of Adult Christian maturing. Doubleday: New York, 1984.
24. Wojtyła K. Asmuo ir veiksmas. Vilnius: Aidai, 1997.

THE OBJECTIONS EDUCATING SPIRITUALITY OF RELIGIOUS EDUCATION STUDENTS

Dalia Verbylaitė

Summary

The article presents the objections educating spirituality of religious education students. The most important objections are following: students attitudes to religious education purposes, the evaluation of religious studies at the university, the competencies of teachers and their spiritual maturity, students' taking part in nonacademic activities.

More than a half of students among religious education purposes evaluate knowledge of religion, reflection of religious experience, search for meaning of life and love for people. Very negative evaluations students gave to these purposes: help of religious education entering parish community, feeling happy and free from various influences.

Very good evaluations get these components of religious education: content – 86,8%, less persents – purposes of religious education, less than a half of students evaluate principles. About third and more students evaluate methods in educational procese.

More than a half of students positively evaluate teachers' competences and spiritual maturity. There is students emotional and behaviour influence to teachers' competences and spiritual maturity.

50,1% students (without studies) participate in other activities. More than a half of them are very satisfied with those activities, less than a half are satisfied and 2% are not very well satisfied. Students participating in other activities understand better the essence of spirituality. It's clear that students satisfaction with their own activities depends on their purposive of activities ($r = 0,254$; $p < 0,01$): the more purposely they understand their own activities the more their satisfaction is bigger. There is correlation between students understanding of possible activities and their purposive of activities ($r = 0,462$; $p < 0,01$): the more activities are purpose the more they the students see possibilities for them. So purposive of possible activities depends on essence of spirituality ($r = 0,182$; $p < 0,05$).

Iteikta 2004 10 10

Priimta 2005 01 04